

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 5, 2016 [Назад](#) [Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 330.322.54

*Ю. О. Волотковська,
асистент кафедри прикладної економіки, Національний гірничий університет, м. Дніпропетровськ*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ТЕРИКОНУ З ПОЗИЦІЇ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ТОВАРНУ ПРОДУКЦІЮ

*Yu. O. Volotkovs'ka,
Assistant Lecturer, SHEI «National Mining University», Dnepropetrovsk*

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE WASTE HEAP WITH THE POSITION OF PRICE FORMATION ON A COMMODITY OUTPUT

Розглянуті особливості впливу ціноутворення на товарну продукцію, отриману з порід вугільного терикону, на його інвестиційну привабливість та визначена ціна з урахуванням корисних та шкідливих домішок.

The features of price formation impact on the a commodity output derived from rocks of coal waste heap on its investment attractiveness are defined. The price is determined taking into account the useful and toxic impurities.

Ключові слова: *ціноутворення, інвестиційна привабливість, техногенне родовище, вугільний терикон, синергетичний ефект.*

Keywords: *price formation, investment attractiveness, technogenic deposits, coal waste heap, a synergistic effect.*

Постановка проблеми. Інвестиційна привабливість для будь-якого суб'єкта господарювання повинна враховувати суперечливі цілі інвестора: максимальний прибуток з мінімальним ризиком для певного об'єкту інвестування. Вона формується багатьма факторами, що впливають на її ефективність. Найбільш важливим серед них стосовно утилізації терикону вугільних відходів є його економічна оцінка, як техногенного родовища корисних копалин. Вказана оцінка визначає цінність джерела природних ресурсів у грошовому вираженні.

Власник або орендар джерела природного ресурсу погодиться на його відчуження лише тоді, коли отримана від продажу цих ресурсів сума дасть у вигляді відсотка дохід не менший, ніж отримана ним при експлуатації цього джерела природного ресурсу диференціальна рента. Ця сума й буде формою економічної оцінки джерела природного ресурсу. При цьому слід відзначити, що для держави, як для власника вугільного терикону, суттєве значення мають витрати на усунення шкоди, яку завдає терикон прилеглої території та здоров'ю населення, що мешкає на цій території. Якщо інвестор частково або повністю утилізує цей відвал вуглевідходів, то зменшиться його забруднюючий вплив на навколишнє природне середовище, і держава матиме значний ефект у вигляді відвернутих витрат на утримання терикону. Ці положення треба враховувати при визначенні податків та інших зобов'язань, що має сплачувати інвестор за утилізацію терикону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем доцільності інвестиційних процесів в економіці присвячено праці як зарубіжних, так і вітчизняних учених, зокрема, В. Беренса, Л. Гітмана, П. Самуельсона, Я. Хонко, І. А. Бланка, А. Д. Діброва, І. Й. Дороша, М. І. Кісіля, М. Ю. Коденської, І. В. Ліпсіца, О. В. Мертенса, А. А. Пересади, Г. М. Підлісецького, П. С. Рогожина, П. Т. Саблука, В. П. Савчука, О. Ю. Старікова, Т. С. Хачатурова, В. М. Хобти, В. Я. Шевчука та ін. Проте при оцінці інвестиційної привабливості екологоспрямованих проектів, до яких відносяться проекти експлуатації техногенних родовищ взагалі та вугільних териконів зокрема, необхідно враховувати особливості робіт окремих вчених. К.А. Варивець у своїй роботі [1] визначив економічний ефект від інвестицій в утилізацію відходів як різницю між величиною усього комплексу позитивних результатів, отриманих внаслідок впровадження інвестиційного проекту, і сумою усієї сукупності потрібних для цього впровадження витрат.

Б. І. Малюк запропонував диференціювати інвестиційний потенціал геологорозвідувальних і видобувних компаній, а також класифікувати інвестиційні очікування щодо залучення іноземних інвестицій в розвиток і використання мінерально-сировинної бази України [2].

Також слід враховувати оптимізаційні умови реалізації інвестиційних проектів, які для вугільних шахт розглядав у своїй роботі В.І. Прокопенко [3]. І. Г. Романовський [4] запропонував процес інвестування в гірничорудну галузь з використанням оцінки рівня пов'язаних з цим економічних ризиків. С. Ю. Хамініч [5] особливу увагу приділяє виявленню майбутніх екологічних загроз при інтернаціоналізації інвестиційних процесів у підприємства гірничодобувної галузі. Т. Б. Кияк [6] в своїй роботі вивчав питання регулювання інвестиційних та інноваційних чинників у природоохоронній діяльності комерційних підприємств. Н.М. Ступень [7] удосконалив методичні підходи щодо залучення інвестиційних ресурсів для підвищення економічної ефективності використання та відтворення земельно-ресурсного потенціалу.

На сьогоднішній день інвестиційної привабливості проектів розробки вугільних териконів, як техногенних родовищ, не приділялося достатньо уваги. Зокрема, не розглядалися особливості ціноутворення кінцевої товарної продукції, отриманої з порід вугільних відвалів з урахуванням їх багатокомпонентного складу, який включає як корисні так і шкідливі елементи.

Постановка завдання. Основною метою даної роботи є визначення окремих концептуальних аспектів загальної процедури економічної оцінки вугільного терикону, як техногенного родовища корисних копалин, з визначенням ціноутворення на кінцеву продукцію з урахуванням всіх витрат, податків та рівня рентабельності.

Виклад основного матеріалу дослідження. При експлуатації терикону інвестор має забезпечити певний рівень показників реалізації товарної продукції, отриманої з порід вугільних відходів. При плануванні цих показників його будуть цікавити, передусім, загальна сума чистих грошових надходжень, яку матиме інвестор на поточному рахунку після сплати всіх витрат та податків, та рівень рентабельності виготовленої продукції порівняно з рівнем рентабельності

альтернативного інвестиційного проекту. На цій підставі, критеріями оцінки ефективності економічної діяльності підприємства з утилізації вугільного терикону слід обрати обсяг прибутку та рівень рентабельності продукції.

Кожний інвестор організує свою діяльність на виготовлення тієї чи іншої продукції з метою забезпечення потреб різних галузей промисловості та одержання прибутку на основі нових технологій й організаційних форм. Для досягнення цих цілей використовуються матеріальні, трудові, фінансові й природні ресурси. Процес видобутку та перероблення корисної копалини за обраним критерієм ефективності може бути описаний певною моделлю (економіко-математичною, концептуальною, графічною тощо), для її реалізації систематизується необхідна інформація (рис. 1).

Отже, за допомогою логіко-математичної моделі, що описує виробничі витрати за процесами виготовлення промислової продукції, відповідно до вихідних даних за технікою, технологією та організацією процесів, а також з урахуванням доходу підприємства від реалізації цієї продукції визначається можливий обсяг прибутку й рівень її рентабельності.

Названі показники плануються з урахуванням попиту на продукцію, цінової політики підприємства, резерву потужності виробництва та ін. Якщо заплановані показники будуть досягнуті, то техніко-технологічне та організаційне забезпечення виробничих процесів вважається прийнятним для виробничої діяльності. У протилежному випадку прийняте забезпечення процесів корегують, виходячи з його технологічності, економічності та екологічності (рис. 1).

При оцінюванні бізнесу за технологічним аспектом аналізують існуючі та необхідні для його розвитку склад і структуру основних засобів, їх потужність, рівень фактичного використання. Якщо заплановані показники не досягаються, то вдруге корегують засоби виробництва, умови їх експлуатації та організацію процесів у вище описаному порядку. Такі дії проводжують, доки є можливість досягти обсягу прибутку та рівня рентабельності продукції, котрі задовольняють економічним інтересам підприємства - інвестора. В іншому випадку інвестор звертається до державної служби з метою визначення прийнятних умов ліцензування його виробничо-господарської діяльності з експлуатації терикону, що розглядається.

Рис. 1. Принципова схема механізму визначення доцільності інвестування проекту утилізації терикону

Джерело: власна розробка автора

Важливішим фактором, що впливає на інвестиційну привабливість утилізації вугільних териконів, є рентабельність товарної продукції, отриманої з порід терикону, та механізм ціноутворення.

Для монопольного виробництва продукції з вуглевідходів, яке розглядається як більш ймовірне, державні структури виходячи з економічних і політичних міркувань будуть брати участь у регулюванні ціни на цю продукцію. Значить, нормативні та законодавчі акти повинні передбачати загальні принципи ціноутворення на вугільні відходи і продукції їх переробки, а також і граничні величини торгівельної надбавки.

Особливості ціноутворення на товарну продукцію, видобуту з порід терикону, полягають у наступному:

- невеликий обсяг гірничопідготовчих робіт з вилучення корисних копалин, як мінеральної сировини для виготовлення продукції. Це дозволяє встановити на продукцію низьку ціну порівняно з ціною її виготовлення в умовах природного (геологічного) родовища;

- наявність у відвалі порід підвищеного, у порівнянні із природними умовами їх залягання, вмісту домішок як корисних так й шкідливих хімічних елементів для певного виду товарної продукції, що впливає на якість кінцевої товарної продукції;

- високий ризик недоотримання запланованого доходу від реалізації продукції, що виготовляється з відходів вуглевидобутку, у зв'язку з відсутністю в Україні достатнього досвіду такого виду діяльності;

- підприємство, яке буде розробляти й впроваджувати технології виробництва продукції з порід вугільних териконів, швидше за все на вітчизняному ринку буде монополістом названої діяльності, оскільки воно буде спеціалізуватися на такому напрямку бізнесу, тобто мати певний бренд на утилізацію териконів, проте інші підприємства будуть змушені утримуватися від участі в цьому бізнесі. Будучи монополістом в утилізації терикону вугільних відходів, підприємство не буде мати конкурентів у реалізації виробленої продукції, а виходить, зможе самостійно встановлювати свої правила ціноутворення на кінцеву товарну продукцію через специфічність технології вилучення й переробки корисних компонентів з порід шахтного відвала;

- розробка терикону не може здійснюватися окремими ділянками, обраними для виробництва того або іншого виду продукції. Терикон, як відвал гірських порід, не може розроблятися окремими ділянками, в яких є вищий вміст того або іншого компонента або сприятливіші умови його вилучення. Породи терикону розробляються декількома уступами суцільним безперервним фронтом посування технологічного устаткування на кожному уступі. Це може призвести до втрат продуктивності машин та обладнання й додатковим видаткам;

- для одночасного виготовлення деяких видів продукції можуть бути використані ті ж самі засоби виробництва, а для деяких хімічних елементів - спільна технологія їх вилучення з гірських порід терикону, що приводить до синергетичного ефекту, завдяки чому підвищуються обсяги виробництва, знижується собівартість продукції, що випускається;

- використовуючи породи терикону, як мінеральну сировину, підприємство суттєво знижує рівень забруднення прилягаючої до терикону території, на що держава повинна була б витратити свої фінансові ресурси. Утилізація терикону має важливе значення для економіки адміністративного району, як дієвий природоохоронний захід. Тому держава має цьому підприємству створювати сприятливі умови для виробничо-господарської діяльності.

З урахуванням всього вище наведеного пояснимо деякі особливості стосовно ціноутворення товарної продукції, отриманою з порід терикону.

На сьогоднішній день в Україні в галузі, що видобуває тверді корисні копалини, є лише окремі приклади реалізації продукції, виготовленої з відходів гірничозбагачувального виробництва. Тому успішність забезпечення певних обсягів продукції, її якості, а, отже, й ціни реалізації, пов'язана з високим ризиком. На встановлення ціни впливають багато факторів, серед яких більш важливими стосовно розв'язуваного завдання є такі:

- рівень витрат;
- поведінка споживачів (рівень попиту);
- наявність конкурентів;

- вимоги, передбачені ліцензією на розробку терикона;
- специфічні ризики у виробництві продукції, пов'язані з якістю гірських порід, як мінеральної сировини;
- цілі підприємства при організації бізнесу.

З урахуванням наведених вище положень по особливостях ціноутворення на продукцію, виготовлену з порід вугільних териконів, автором розроблений наступний методичний підхід.

Ціна реалізації продукції виражає у грошовій формі суму, яка складається з виробничої собівартості, адміністративних видатків, витрат на збут та прибутку.

Згідно з положенням [8] до складу собівартості реалізованої продукції входять видатки, що за відношенням до обсягу продукції розподіляються на постійні та змінні. Цей розподіл здійснюється на кожний об'єкт видатків з використанням бази розподілу (годин роботи, заробітної плати, обсягу виробництва, прямих видатків тощо), виходячи з фактичних результатів звітного періоду. У питаннях ціноутворення помилки й неточності в розрахунках собівартості продукції є факторами, що негативно впливають на прийняття управлінських рішень. Надалі мова йтиме про порядок формування ціни на продукцію будь-якого власного виробництва.

Згідно із зазначеним методом ціноутворення [9] ціна на і-ту готову продукцію промислового підприємства визначається в такий спосіб:

$$C_i = B_{xj} + Pr_i, \quad (1)$$

де B_{xj} - сумарні витрати на виготовлення одиниці обсягу і-ої продукції згідно з економічними елементами й статтями калькуляції, грн./од.;

Pr_i - прибуток від реалізації одиниці обсягу і-ої продукції, грн./од.

Зазначене ціноутворення базується на методі повних витрат, за яким ціна продажу продукції розраховується шляхом додатка до виробничої собівартості певної суми націнки, ґрунтуючись на загальній рентабельності підприємства. Таким чином, формулу (1) можна подати в наступному виді:

$$C_i = B_{xj}(1 + R_{n,i}), \quad (2)$$

де $R_{n,i}$ - рівень рентабельності і-ої продукції, частка од.

Принцип установа рівня ціни залежно від витрат знайшов своє відбиття в традиційних методах ціноутворення. Метод «витрати плюс прибуток» як основу використовує рівень витрат, у відсотковому відношенні до якого розраховується певна надбавка. Відповідно до методу забезпечення цільового рівня витрат і прибутку для кожного виду готової продукції встановлюються нормативи витрат.

З одного боку, підвищення якості продукції приводить до збільшення її ціни та прибутку підприємства, з іншого, – підвищення вмісту корисного компонента в продукції може бути досягнуто лише за більших витрат праці, техногенної сировини, енергії та матеріалів на її виготовлення, а також більшого обсягу відходів виробництва, більших платежів за них та витрат на їх впорядкування до безпечного стану. У загальному вигляді ціну можна визначити в залежності від якості продукції таким чином:

$$C_{xx} = C_{min} + \gamma \cdot (S_p - S_{min}). \quad (3)$$

де C_{xx} - ціна 1 т корисного компонента, отриманого з порід техногенного родовища, грн/т;

C_{min} , S_{min} - мінімальна ціна товарної продукції, грн./т, та мінімально припустимий в неї вміст корисного компонента (за кларковим числом), %, відповідно;

γ - надбавка за підвищення якості продукції, грн. за 1% вмісту компонента;

S_p - вміст корисного компонента в товарній продукції, %.

Детально мінімальний вміст корисного компонента в мінеральній сировині, що може бути прийнята для виробництва певного виду продукції (виходячи з кларкового числа компонента).

Стосовно до підприємства, яке буде утилізувати відвал вугільних відходів, слід зазначити, що воно буде забезпечено сировиною для одночасного випуску декількох видів продукції й, якщо в силу різних причин відносно окремих видів продукції, груп споживачів, обсягів поставок буде не дотримуватися принцип повного відшкодування понесених витрат, то підприємство може компенсувати відсутні кошти шляхом тимчасового підвищення ціни або обсягу продажу продукції, яка у цей момент має підвищений попит. Тоді непокріті витрати по одній продукції компенсуються за рахунок додаткових надходжень від реалізації іншої продукції. А на продукцію зі знизеним попитом підприємство може встановити ціну нижче оптової, щоб привабити покупців і продемонструвати свою надійність. Такий підхід може бути доцільним не тільки тому, що на ринку не завжди вдається продати продукцію за собівартістю але й тому, що найчастіше неможливо або недоцільно віднести виникаючі витрати на певні види продукції виробленої або реалізованої. Проте такий підхід суперечить сучасному законодавству України, тому для його впровадження слід передбачити державні преференції в питаннях ціноутворення продукції, отриманої з техногенного родовища.

З урахуванням вищесказаного формула (2) змінюється в такий вигляд:

$$C_{x,i,j} = B_{xj}(1 + R_{n,i} K_{q,j}), \quad (4)$$

де $K_{q,j}$ - коефіцієнт гнучкості ціноутворення, що враховує цілі виробника і-ої продукції стосовно її покупця, частка од.

При виготовленні продукції з використанням одних і тих же засобів виробництва синергетичний ефект досягається в результаті поєднання окремих частин, елементів, факторів в єдину систему за рахунок системного ефекту (емерджентності). Поєднання працівників, техніки зумовлює появу нової продуктивної сили, яка значно перевищує продуктивність кожного з них. Синергія посилюється завдяки появі в виробничій системі нових елементів, їх комплексній взаємодії, виникненню якісно та істотно нових форм, їх взаємодії з існуючими формами, оптимальному поєднанню перелічених результатів у цілісну економічну систему, що забезпечує новий ефект (зокрема, повніше використання потужності елементів, робочого часу, підвищення якості).

Отже, для повного врахування загальних витрат B_{xj} у формулі (4), враховуючи характер розподілу змінних і постійних складових витрат, собівартість виробленої продукції можна записати так:

$$B_{x,i} = \sum_{j=1}^n B_{xj} (1 - \alpha_j) + \frac{\sum_{k=1}^k G_k (1 - \beta_k)}{V_{x,i}}, \quad (5)$$

де B_{xj} - змінні витрати на виготовлення одиниці обсягу і-ої продукції за j-ою статтею собівартості, грн. ($j = \overline{1, m}$);

α_j - синергетичний ефект по зниженню змінних витрат за j-ою статтею собівартості виготовлення і-ої продукції, частка од.;

G_k - умовно постійні витрати по k-му елементу калькуляції ($k = \overline{1, h}$) за певний період часу (місяць, рік) на виготовлення і-ої продукції, грн.;

β_k - синергетичний ефект по зниженню умовно постійних витрат k-го елементу в калькуляції собівартості і-ої продукції, частка од.;

m, h – загальне число статей (елементів) калькуляції собівартості виробленої продукції, які визначають відповідно змінні й умовно постійні витрати.

Враховуючи, що продукція виготовляється з вугільних відходів, які містять різноманітні домішки, вироблена продукція може також мати у своєму складі шкідливі домішки, що буде знижувати її споживчу якість. Це положення приводить до необхідності коригування ціни реалізації кінцевої продукції залежно від наявності в ній та вмісту шкідливих чи корисних речовин. Представляється можливим визначити ціну кінцевої товарної продукції шляхом вирахування знижок за наявність у товарній продукції шкідливих домішок або збільшення з урахуванням вмісту корисного компонента в продукції по формулі (8). Тоді зазначена формула перетвориться до такого виду:

$$R_{n,i} = \frac{1}{B_{z,i}} (U_{z,i} + \gamma_i \cdot (S_{z,i} - S_{z,i}) - \sum_{z=1}^p [X_{z,i} \cdot (D_{z,i} - D_{z,i})] - B_{z,i}), \quad (6)$$

де $X_{z,i}$ – знижка на ціну i -ої продукції за наявність у ній z -ої шкідливої домішки, грн. за 1% або його частку ($z = \overline{1; p}$),

p – число шкідливих домішок, що містяться в i -ій товарній продукції, яка виготовлена з відходів вугільного виробництва, од.;

$D_{z,i}, D_{z,i}$ – відповідно фактичний та мінімально припустимий вміст z -ої шкідливої речовини в i -ій товарній продукції, %.

Таким чином, підставляючи значення $B_{z,i}$ по формулі (5) і $R_{n,i}$ по формулі (6) у формулу (4), можна визначити ціну на продукцію з урахуванням особливостей ціноутворення на товарну продукцію, виготовлену з техногенної сировини.

Висновки. Викладені концептуальні аспекти ціноутворення на товарну продукцію, виготовлену з техногенної сировини, ґрунтуються на науково-практичних підходах до економічної оцінки вугільного терикону, як техногенного родовища. Ці підходи спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості проектів видобування корисних копалин з вугільних відходів, яка може бути визначальним фактором у фінансовому забезпеченні екологічних та соціальних потреб гірничодобувного регіону. Концептуальні аспекти складають теоретичне підґрунтя для подальшого удосконалення методології визначення вартості териконів на етапі ліцензування гірничодобувної діяльності підприємств-інвесторів.

Література.

1. Выварец К.А. Совершенствование методики оценки эффективности инвестиционных проектов по использованию отходов / К.А. Выварец, В.В. Криворотов // Экономика региона. – 2008. – №2(14). – С. 209–213.
2. Малюк Б. І. Система обліку фінансових показників компаній мінерально-сировинного комплексу світу / Б. І. Малюк, С. В. Гошовський, О. Б. Бобров, О. І. Левченко, Т. В. Величко // Зб. наук. пр. Укр. держ. геологорозв. ін-ту. – 2007. – № 2. – С. 191–213.
3. Прокопенко В. І. Економіка експлуатації гірничих виробок на вугільних шахтах: [монографія] / В. І. Прокопенко, А. В. Кириченко // . Д. : ЛізуновПрес, 2012. – 235 с.
4. Романовський І. Г. Механізм управління ризиком інвестиційного проекту / І. Г. Романовський, Я. Ю. Лоскутова // Металлург. и горноруд. пром-сть. – 2013. – № 4. – С. 119–122.
5. Хамініч С. Ю. Інформаційні складові сучасних підходів до управління економікою: міжнар. колект. монографія / С. Ю. Хамініч, В. М. Климова, К. В. Павлов, Л. С. Крючок, Н. І. Демчук; ред.: Л. М. Савчук; Нац. металург. акад. України. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 413 с.
6. Кияк Т.Б. Екологічні інтереси учасників інвестиційних проектів як фактор ефективності екологічної експертизи / Т.Б. Кияк // Вісник Сумського національного аграрного університету: Зб. наук. пр. – Суми: СНАУ, 2005. – №3-4. – С. 179–185.
7. Ступень Н.М. Земельні ресурси та їх інвестиційна привабливість / Н.М. Ступень // Вісник Львівського державного аграрного університету: Землепорядкування і земельний кадастр. – Львів: ЛДАУ, 2007. – №10. – С.277–280.
8. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukraine.uapravo.net/data2008/.../ukr21347>
9. Хоригрен Ч., Фостер Дж., Датар Ш. Управленческий учет./ Хоригрен Ч., Фостер Дж., Датар Ш. [пер.с англ. Каверина О] – СПб.:Питер, 2005. – 1008 с.

References.

1. Vyvarets, K.A. & Krivorotov, V.V.(2008) The improvement of estimation technique for effectiveness of investment projects on waste utilization. *Economika regiona*. pp. 209–213.
2. Maluyuk, B. Goshovskiy, S. Bobrov, A. Levchenko, A. Velichko, T. (2007). Systema obliku finansovykh pokaznykh kompaniy mineralno-syrovynnoho kompleksu svitu [System the financial performance of companies accounting mineral complex world]. *Zbirnyk naukovykh prats Ukraynskoho derzhavnoho heolohorozvidvalnoho instytutu - Proceedings of Ukrainian State Geological Institute* (pp. 191–213.) [in Ukrainian]
3. Prokopenko, V. Kirichenko, E. (2012) *Economics mining operation in coal mines*: Dnepropetrovsk, Ukraine.p. 235.
4. Romanovsky, I.G. & Y. Loskutov, Y. (2013) Mechanism for risk management of the project. Metallurh and hornorud. prom-st pp. 119–122.
5. Haminich, S. Klimov, N. Pavlov, K. Krjuchko, L. Demchuk; N. (2013) *Informatsiyni skladovi suchasnykh pidkhodiv do upravlinnya ekonomikoyu [Information Hamnich SY components of modern approaches to economic management]* L. Savchuk (Ed.), Donetsk, Ukraine: Landogne-XXI, 413. [in Ukrainian]
6. Kiyak, T.B.(2005) Yekologichni interesy uchastnykh proyektiv yak faktor yefektivnosti yekologichnoy yekspertizi [Environmental interests of participants of investment projects efficiency as a factor in environmental impact assessment] *Visnik Sums'kogo natsional'nogo agrarnogo universitetu*: Zb. nauk. pr. pp. 179–185.
7. Stupen, M. (2007) Features typing land investment attractiveness. *Visnik L'vivs'kogo derzhavnoho agrarnogo universitetu: Zemlevporyadkuvannya i zemel'niy kadastr.* – pp.277–280.
8. Ministerstvo promyslovoi polityky Ukrainy (2007), “*Metodychni rekomendatsii z formuvannya sobivartosti produktii (robit, posluh) u promyslovosti*”, available at: <http://ukraine.uapravo.net/data2008/.../ukr21347>.
9. Horngren, Ch. Foster, G. Datar, S.(2005) *Constaccounting amanagerial emphasis*. p. 1008.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"